

Materiał dydaktyczny opracowany przez magistra Macieja Andrzejczaka, asystenta II Pracowni Rysunku na Uniwersytecie Artystycznym im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu.

KOMPOZYCJA

Definicje kompozycji:

Kompozycja to uporządkowana zależność między częściami czy elementami dzieła sztuki; w rysunku układ form i przestrzeni w obrębie formatu. (Podana definicja pochodzi z książki Betty Edwards, pt. Odkryj talent dzięki prawej półkuli. Strona 270).

Kompozycja to jednolita całość wizualna świadomie uzyskana w dziele sztuki dzięki kontrastowaniu, harmonizowaniu i akcentowaniu plastycznych środków wyrazu takich jak: bryły, linie, strefy waloru i barwy. Komponowanie jest intelektualnym czynnikiem twórczości. Wyróżnia się dwa zasadnicze jej typy: otwartą i zamkniętą. (Podana definicja pochodzi z Słownika terminów plastycznych. Strona 138).

Świadome tworzenie kompozycji wizualnej jest podstawową umiejętnością artystyczną. Daje ona możliwość wywoływania wybranych emocji w odbiorcach dzieła plastycznego. Komponowanie w sztukach wizualnych można metaforycznie przyrównać do zapisywania zdań. Sztuka wizualna jest więc rodzajem języka.

Rodzaje kompozycji:

Zamknięta i Otwarta; Statyczna i Dynamiczna; Symetryczna i Asymetryczna; Rytmiczna; Diagonalna; Dośrodkowa i Odśrodkowa; Horyzontalna i Wertykalna; Centralna; Kulisowa.

Kompozycja zamknięta

Kompozycja zamknięta — to rozmieszczenie elementów wizualnych w taki sposób by żaden z nich nie został przecięty przez kadr kompozycyjny.

Przykład kompozycji zamkniętej:

Ilustracja 1. Wawrzyniak Alicja, długopis na papierze, 100 na 70 cm. Rysunek wykonany w XVII Pracowni Rysunku UAP.

Kompozycja otwarta

Kompozycja otwarta — jest przeciwieństwem kompozycji zamkniętej. Niektóre jej elementy wizualne zostają przycięte przez kadr kompozycyjny. Oglądając kompozycję otwartą odnosimy wrażenie oglądania tylko fragmentu jakiejś większej całości.

Przykład kompozycji otwartej:

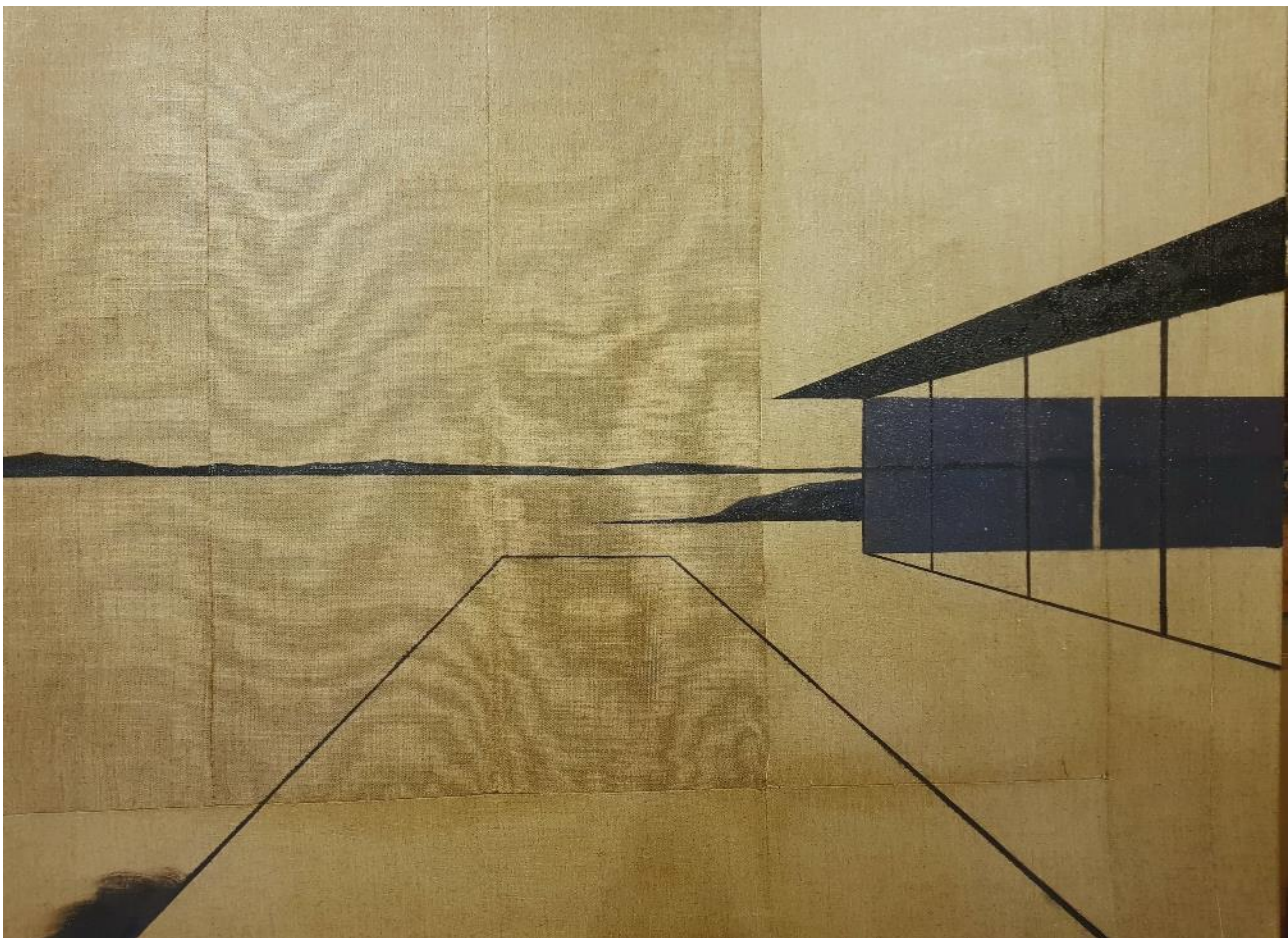

Ilustracja 2. Jagoda Kopij, grafit na papierze, 59 na 100 cm.

Kompozycja statyczna

Kompozycja statyczna — cechuje się uporządkowaniem elementów wizualnych zazwyczaj poziomych lub pionowych. Oglądając kompozycję statyczną odnosimy wrażenie spokoju, wyciszenia i bezruchu.

Przykład kompozycji statycznej:

Ilustracja 3. Lubosław Pirjankov, architectural composition, olej na płótnie lnianym 120 na 90 cm.

Kompozycja dynamiczna

Kompozycja dynamiczna — jest to układ elementów w którym przeważają krzywizny, linie łamane, skosy oraz łuki. Oglądając kompozycję dynamiczną odnosimy wrażenie ruchu.

Przykład kompozycji dynamicznej:

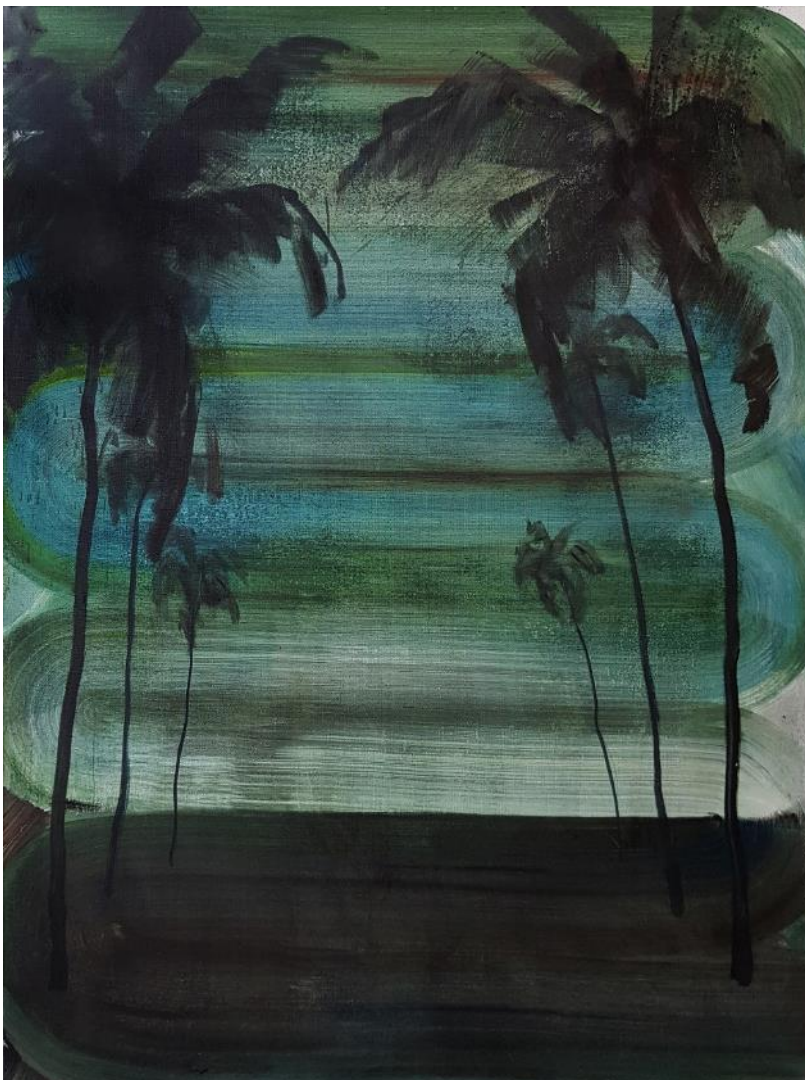

Ilustracja 4. Pyka Jagoda, kolaż na papierze, 105 x 128 cm. Rys wykonany w XVII Pracowni Rysunku UAP.

Kompozycja symetryczna

Kompozycja symetryczna — jest to układ elementów wizualnych w rysunku, który da się podzielić osią symetrii zazwyczaj na dwie bardzo podobne części. Oglądając kompozycję symetryczną możemy odczuć jej równowagę.

Przykład kompozycji symetrycznej:

Ilustracja 5. Lubosław Pirjankov, bez tytułu, olej na płótnie, 120 na 90 cm.

Kompozycja asymetryczna

Kompozycja asymetryczna — jest przeciwieństwem kompozycji symetrycznej. Jest to nieregularny układ elementów wizualnych w kadrze kompozycyjnym. Na przykład lewa strona kompozycji nie równa się prawej.

Przykład kompozycji asymetrycznej:

Ilustracja 6. Anna Machała, bez tytułu, marker na papierze, 21 na 30 cm.

Kompozycja rytmiczna

Kompozycja rytmiczna — charakteryzuje się powtórzeniem elementów w kadrze kompozycyjnym. Rytmu dynamizują kompozycję, a jednocześnie tworzą wrażenie jej uporządkowania.

Przykład kompozycji rytmicznej:

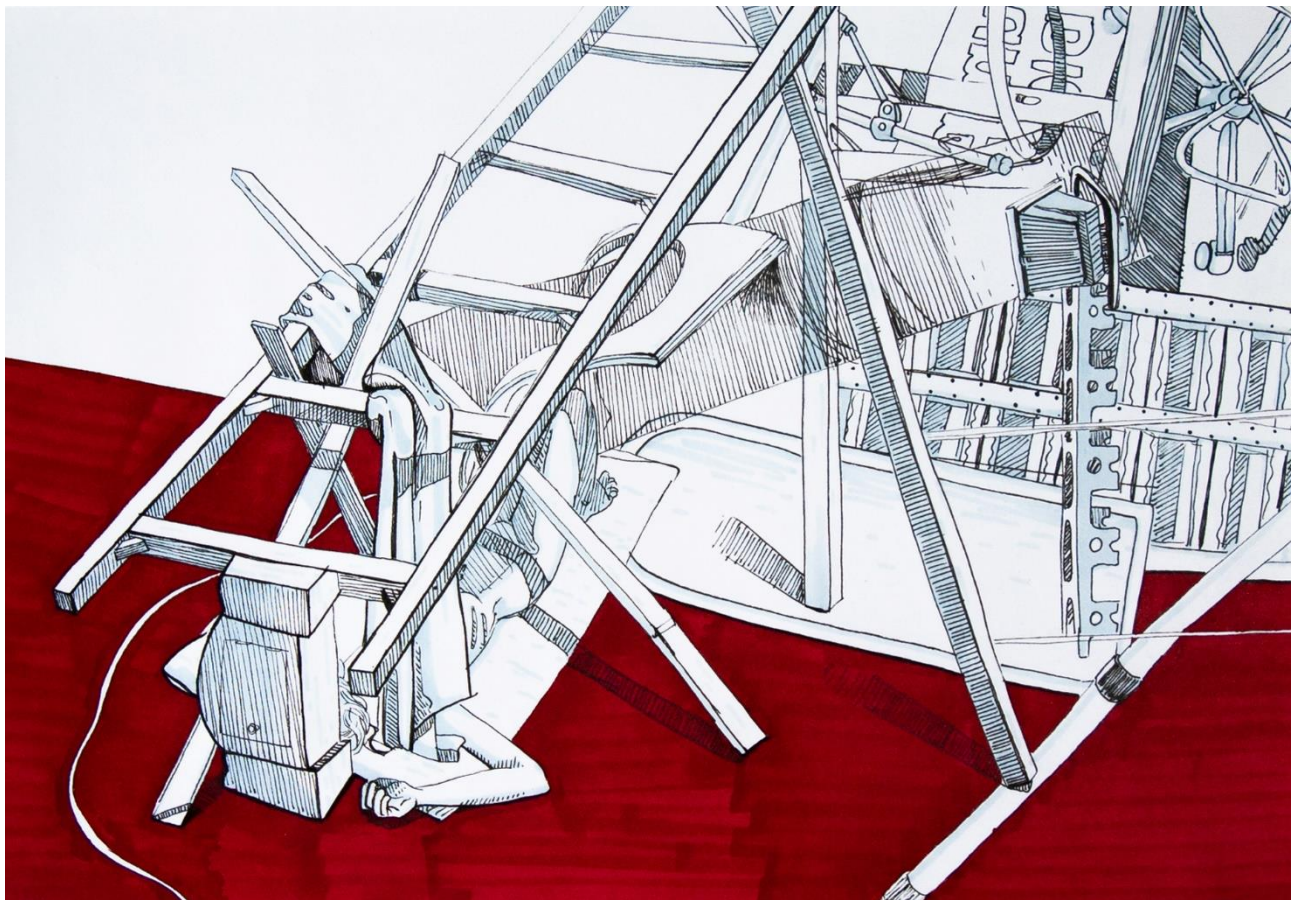
Ilustracja 7. Maksymilian Bernady, marker na papierze, 60 na 23 cm.

Kompozycja diagonalna

Kompozycja diagonalna — to rozmieszczenie elementów w obrazie polegające na akcentowaniu jednej lub kilku osi ukośnych i ograniczeniu kompozycyjnego znaczenia pionów i poziomów.

Przykład kompozycji diagonalnej:

Ilustracja 8. Agata Szwarc, cienkopis i marker na papierze, 30 na 21 cm.

Kompozycja dośrodkowa

Kompozycja dośrodkowa — rozmieszczenie elementów, w obrazie tak by napięcia i ich wektory kierowały spojrzenie oglądającego do środkowej części kadru kompozycyjnego.

Przykład kompozycji dośrodkowej:

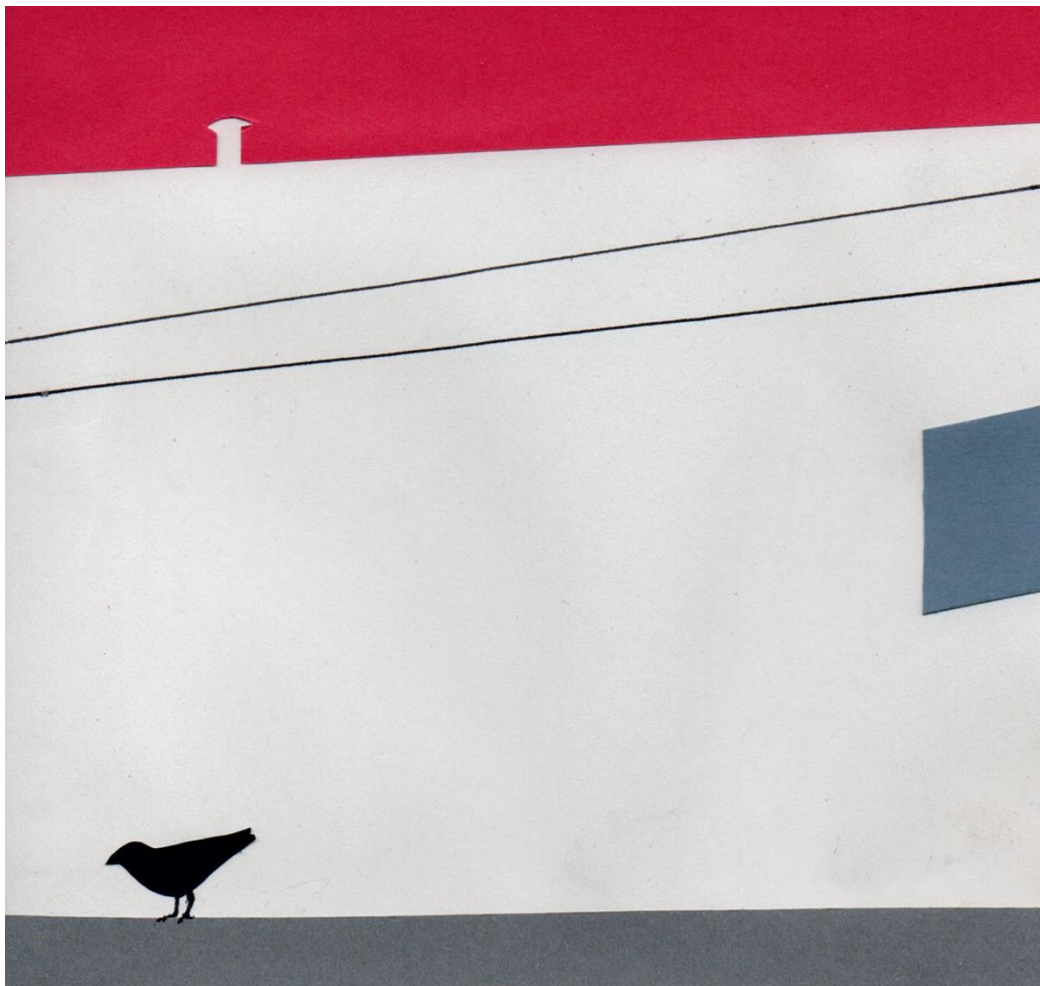

Ilustracja 9. Miłosz Adamczyk, węgiel i grafit na papierze, 44 na 65 cm.

Kompozycja odśrodkowa

Kompozycja odśrodkowa— to rozmieszczenie elementów, w którym napięcia i ich wektory kierują spojrzenie oglądającego na to co jest blisko krawędzi kadru kompozycyjnego.

Przykład kompozycji odśrodkowej:

Ilustracja 10. Ewa Wytykowska, kolaż z papieru, 21 na 21 cm.

Kompozycja horyzontalna

Kompozycja horyzontalna — to rozmieszczenie elementów w kadrze kompozycyjnym ze szczególnym podkreśleniem i wydobyciem wektorów osi poziomych przy jednoczesnym osłabieniu kierunków pionowych. Kompozycje taką podkreśla zazwyczaj podłużny poziomy format obrazu.

Przykład kompozycji horyzontalnej:

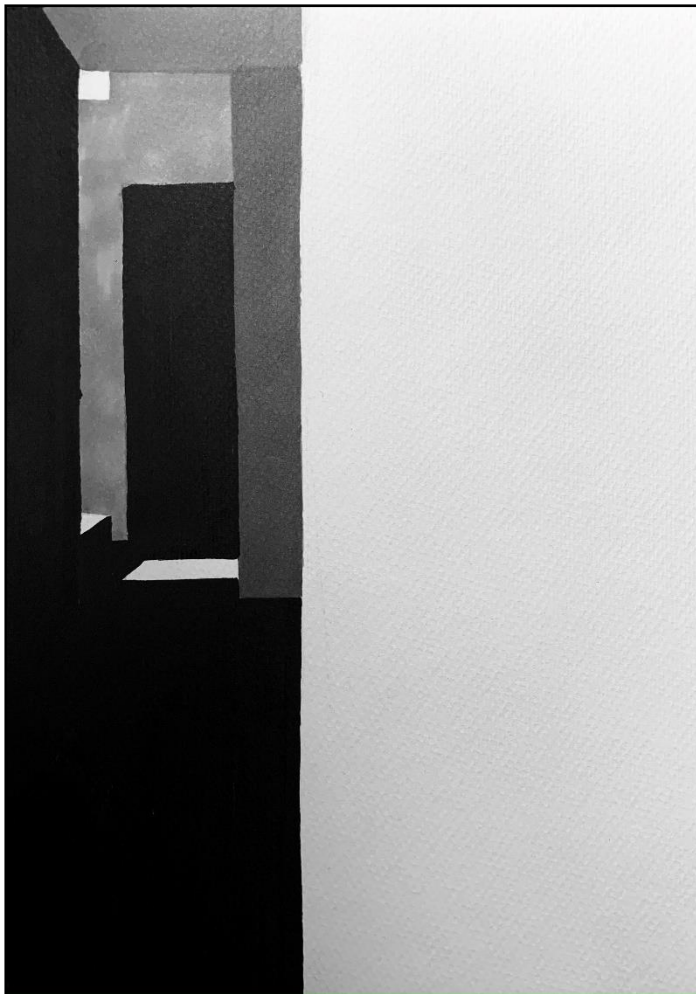
Ilustracja 11. Agata Szwarc, cienkopis i czerwony pisak, 47 x 12,5cm.

Kompozycja wertykalna

Kompozycja wertykalna — to rozmieszczenie elementów w kadrze kompozycyjnym ze szczególnym podkreśleniem i wydobyciem wektorów osi pionowych przy jednoczesnym osłabieniu kierunków poziomych. Kompozycje taką podkreśla zazwyczaj podłużny pionowy format obrazu.

Przykład kompozycji wertykalnej:

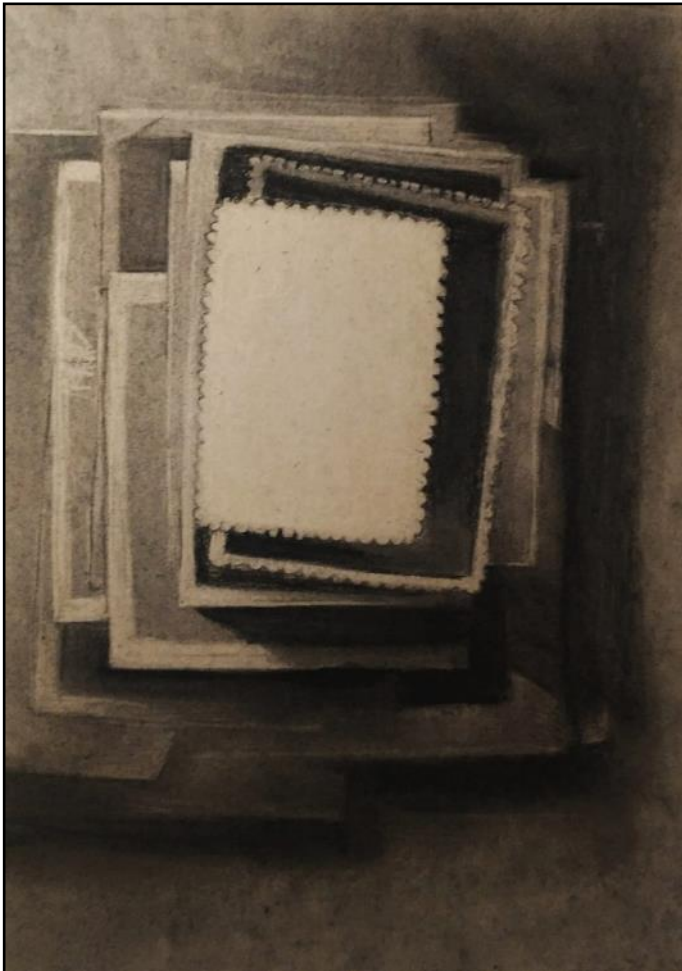
Ilustracja 12. Anna Machała, tusz na papierze, 29,7 na 21 cm.

Kompozycja centralna

Kompozycja centralna — to rozmieszczenie elementów w taki sposób, aby skupić uwagę odbiorcy na środku płaszczyzny kadru obrazowego.

Przykład kompozycji centralnej:

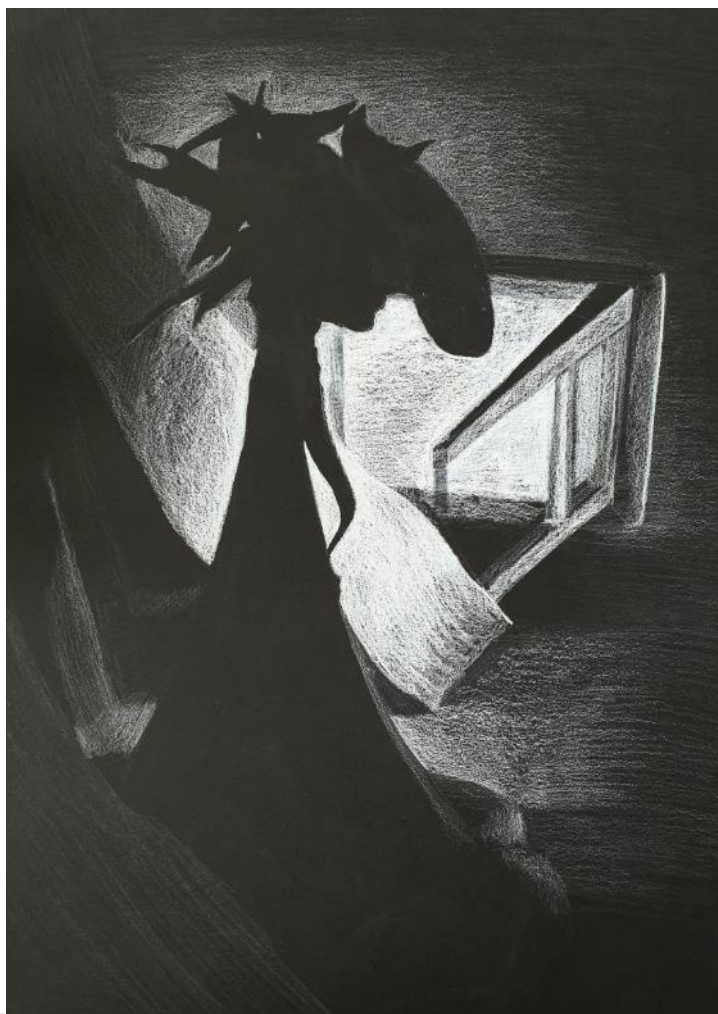
Ilustracja 13. Misiewicz Magda, węgiel na papierze, 32 na 32 cm. Rysunek wykonany w XVII Pracowni Rysunku.

Kompozycja kulisowa

Kompozycja kulisowa — sposób oddawania głębi obrazu, polegający na tym, że elementy dalsze są częściowo zasłonięte przez elementy bliższe.

Przykład kompozycji kulisowej:

Ilustracja 14. Weronika Zboinska, bez tytułu, biała kredka na czarnym papierze, 42 na 29,7 cm.

TEST

Rozwiąż krótki test. Sprawdź swoją wiedzę z omówionych rodzajów kompozycji.

Zadanie 1. Ilustracja 15. Andrea del Castagno, Ostatnia Wieczerza, ok. 1445 rok.

Jaki to rodzaj kompozycji:

- A. Wertykalna
- B. Rytmiczna
- C. Diagonalna
- D. Horyzontalna

Zadanie 2. Ilustracja 16. Wassily Kandinsky, Kompozycja VI, 1913 rok.

Jaki to rodzaj kompozycji:

- A. Zamknięta
- B. Statyczna
- C. Symetryczna
- D. Dynamiczna

Zadanie 3. Ilustracja 17. Jacopo Tintoretto, Ostatnia Wieczerza, ok. 1594 rok.

Jaki to rodzaj kompozycji:

- A. Zamknięta
- B. Diagonalna
- C. Symetryczna
- D. Dynamiczna

Zadanie 4. Ilustracja 18. Rogier van der Weyden, Chrystus na krzyżu z Maryją i św. Janem, 1460 rok.

Jaki to rodzaj kompozycji:

- A. Zamknięta
- B. Odśrodkowa
- C. Wertykalna
- D. Dynamiczna
- E. Symetryczna

Zadanie 5. Ilustracja 19. Peter Paul Rubens, Zdjęcie z krzyża, 1618 rok.

Jaki to rodzaj kompozycji:

- A. Dośrodkowa
- B. Statyczna
- C. Symetryczna
- D. Dynamiczna
- E. Horyzontalna
- F. Diagonalna

Zadanie 6. Ilustracja 20. Jan Vermeer van Delft, Alegoria malarstwa, 1662-65 rok.

Jaki to rodzaj kompozycji:

- A. Otwarta
- B. Rytmiczna
- C. Kulisowa
- D. Asymetryczna
- E. Horyzontalna

Zadanie 7. Ilustracja 21. Jacques-Louis David, Madame Récamier, 1800 rok.

Jaki to rodzaj kompozycji:

- A. Zamknięta
- B. Statyczna
- C. Asymetryczna
- D. Dynamiczna
- E. Horyzontalna

Odpowiedzi:

- Zadanie 1. Odpowiedź prawidłowa B i D.
Zadanie 2. Odpowiedź prawidłowa D.
Zadanie 3. Odpowiedź prawidłowa B i D.
Zadanie 4. Odpowiedź prawidłowa A, C i E.
Zadanie 5. Odpowiedź prawidłowa A, D i F.
Zadanie 6. Odpowiedź prawidłowa A, C i D.
Zadanie 7. Odpowiedź prawidłowa A, B, C i E.

Źródła internetowe:

Ilustracja 1. Wawrzyniak Alicja, długopis na papierze, 100 na 70 cm. Rysunek wykonany w XVII Pracowni Rysunku UAP; źródło: <https://wk.uap.edu.pl/2021/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/xvii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 2. Ilustracja 2. Jagoda Kopij, grafit na papierze, 59 na 100 cm; źródło: <https://wk.uap.edu.pl/2022/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/ii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 3. Lubosław Pirjankov, architectural compositon, olej na płótnie lnianym 120 na 90 cm; źródło: <https://wk.uap.edu.pl/2021/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/ii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 4. Pyka Jagoda, kolaż na papierze, 105 x 128 cm. Rys wykonany w XVII Pracowni Rysunku UAP; źródło: <https://wk.uap.edu.pl/2022/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/xvii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 5. Lubosław Pirjankov, bez tytułu, olej na płótnie, 120 na 90 cm; źródło: <https://wk.uap.edu.pl/2021/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/ii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 6. Anna Machała, bez tytułu, marker na papierze, 21 na 30 cm; źródło: <https://wk.uap.edu.pl/2021/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/ii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 7. Maksymilian Bernady, marker na papierze, 60 na 23 cm; źródło: <https://wk.uap.edu.pl/2020/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/ii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 8. Agata Szwarc, cienkopis i marker na papierze, 30 na 21 cm; <https://wk.uap.edu.pl/2020/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/ii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 9. Miłosz Adamczyk, węgiel i grafit na papierze, 44 na 65 cm; źródło: <https://wk.uap.edu.pl/2020/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/ii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 10. Ewa Wytykowska, kolaż z papieru, 21 na 21 cm; źródło:

<https://wk.uap.edu.pl/2021/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/ii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 11. Agata Szwarc, cienkopis i czerwony pisak, 47 x 12,5cm; źródło:

<https://wk.uap.edu.pl/2020/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/ii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 12. Anna Machała, tusz na papierze, 29,7 na 21 cm; źródło:

<https://wk.uap.edu.pl/2021/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/ii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 13. Misiewicz Magda, węgiel na papierze, 32 na 32 cm. Rysunek wykonany w XVII Pracowni Rysunku; źródło: <https://wk.uap.edu.pl/2021/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/xvii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 14. Weronika Zboinska, bez tytułu, biała kredka na czarnym papierze, 42 na 29,7 cm; źródło: <https://wk.uap.edu.pl/2022/start/wydzial-malarstwa-i-rysunku/ii-pracownia-rysunku/>

Ilustracja 15. Andrea del Castagno, Ostatnia Wieczerza, ok. 1445 rok; źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Horyzontalizm_%28sztuki_wizualne%29#/media/Plik:Andrea_del_Castagno_001.jpg

Ilustracja 16. Wassily Kandinsky, Kompozycja VI, 1913; źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Wassily_Kandinsky#/media/Plik:Vassily_Kandinsky,_1913_-_Composition_6.jpg

Ilustracja 17. Jacopo Tintoretto, Ostatnia Wieczerza, ok. 1594 rok; źródło:

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Ostatnia_Wieczera_\(obraz_Jacopa_Tintoretta\)#/media/Plik:Tintoretto.jpg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Ostatnia_Wieczera_(obraz_Jacopa_Tintoretta)#/media/Plik:Tintoretto.jpg)

Ilustracja 18. Rogier van der Weyden, Chrystus na krzyżu z Maryją i św. Janem, 1460 rok; źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Ukrzy%C5%BCowanie_z_kartuzji_Scheut#/media/Plik:Weyden_Christ_on_the_Cross_with_Mary_and_St_John.jpg

Ilustracja 19. Peter Paul Rubens, Zdjęcie z krzyża, 1618 rok; źródło:

[https://pl.wikipedia.org/wiki/Zdj%C4%99cie_z_krzy%C5%BCa_\(obraz_Petera_Paula_Rubensa_z_1618\)#/media/Plik:Descente_de_croix_rubens.jpg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Zdj%C4%99cie_z_krzy%C5%BCa_(obraz_Petera_Paula_Rubensa_z_1618)#/media/Plik:Descente_de_croix_rubens.jpg)

Ilustracja 20. Jan Vermeer van Delft, Alegoria malarstwa, 1662-65 rok; źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Alegoria_malarstwa#/media/Plik:Jan_Vermeer_-_The_Art_of_Painting_-_Google_Art_Project.jpg

Ilustracja 21. Jacques-Louis David, Madame Récamier, 1800 rok; źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Portret_pani_R%C3%A9camier#/media/Plik:Madame_R%C3%A9camier.jpg

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

A9camier,_n%C3%A9_Julie_(dite_Juliette)_Bernard_-_Jacques-Louis_David_-_
_Mus%C3%A9_duLouvre_Peintures_INV_3708.jpg